



## **Uluslararası Sistemde ABD'nin Değişen Paradigmaları**

**Doç. Dr. Burak KÜNTAY**  
Bahçeşehir Üniversitesi, İİBF  
ORCID: 0000-0003-1502-0111

### **Özet**

Uluslararası sistemin aktörleri olan kuruluşlar ve antlaşmalar; ülkeler arasındaki iş birliğini ve barışı sağlamak amacıyla dünya sisteminde yer almaktadır. Bu kuruluşların ve antlaşmaların amacı iki büyük dünya savaşından sonra dünya düzenini dengede tutmaktır. Bu amaçla da ülkeler, bu kuruluşlara ve antlaşmalara dâhil olmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri de düzeni koruyan ve dengede tutan bu oluşumların kuruluş aşamalarında bilhassa devrede olan ve yeni dünya düzenine yön veren başat ülke konumunda olmuştur. Fakat günümüzde ABD, söz konusu birçok antlaşmadan çekilmekte veya bazı uluslararası kuruluşlardan ayrılmak istemektedir. Bu çalışmada Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası kuruluşlar ve anlaşmalar ile olan ilişkileri incelenerek, neden bu kuruluşlardan ve antlaşmalardan çekilmek istediği sorunsalı tartışılacak olup ABD iç siyasetine ve ekonomisine atıfta bulunarak cevap aranacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Uluslararası Sistem, ABD, Dünya Düzeni, Uluslararası Kuruluşlar.

### **The Changing Paradigms of the US in the International System**

### **Abstract**

Organizations and treaties, which are the actors and protectors of the international system, are located in the world system in order to ensure cooperation and peace between countries. The aim of these institutions and treaties is to balance the world order after two major world wars. For this purpose, countries are involved in these institutions and treaties. The United States has been in the position of the main country, which is in particular active and directing the new world order in the founding stages of these formations which maintain order and balance. But today, the United States, is withdrawing from many treaties or wants to leave some international institutions. In this study, the relations of the United States with international organizations and agreements will be examined, why they want to withdraw from these institutions and agreements will be discussed and the U.S. internal politics and economy by referring to the answer will be searched.

**Key Words:** International System, The USA, World Order, International Organizations.

### **GİRİŞ**

Uluslararası sistemin baş aktörleri devletlerdir. Uluslararası ve devletlerarası ilişkiler, karşılıklı diplomatik ve ekonomik ilişkilerle ilerlemektedir. Devletler birbirleriyle iyi ilişkiler kurabildikleri gibi birbirlerine siyasi ve/veya ekonomik yaptırımlar da uygulayabilirler. Devletlerarası ilişkiler zaman zaman tamamen kesilebilir, karşılıklı yaptırımlar uygulanabilir veya ilişkiler savaş haline dönüşebilir.

Devletlerle beraber artık uluslararası sistemde uluslararası örgütler de önemli birer "aktör" durumundadır. Devletler, işbirliği yapmak amacıyla farklı hedeflerle; siyasi, ekonomik, askeri alanlar ile güvenlik hususunda da ortak hareket edebilecekleri örgütler kurmuşlardır.

Birleşmiş Milletler (BM), dünyada barış ve istikrarın korunması görevini üstlenmiş bir örgüt olarak uluslararası örgütler arasında en önemlisi denilebilir. Kuzey Atlantik İttifakı (NATO) ve Avrupa Birliği (AB) de uluslararası ilişkilerde önemli roller üstlenmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri, birçok uluslararası örgütün ve antlaşmanın yapım aşamalarında var olmuş ve yol gösterici bir rol üstlenmiştir. Bu kuruluşlar ve uluslararası sistem, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra temelde ABD'nin görüş ve istekleri doğrultusunda oluşturulmuştur. Fakat 2016'da ABD'de Donald

Trump'ın Başkan olmasından sonra uluslararası sistemde ve uluslararası ilişkilerde büyük ayrılıklar ve sarsıntılar yaşanmaya başlamıştır. Trump'ın seçim kampanyasında uluslararası örgütler ve antlaşmalar ile ilgili bulunduğu vaatler, akabinde anlaşmalardan çekilme süreçleri ve söylemleri, ABD'nin birçok devlet ile kriz yaşanmasına sebep olmaktadır. Trump, ABD'yi ilk önce Asya Pasifik İşbirliği'nden (APEC), sonra da İran Nükleer Anlaşması'ndan ayırmıştır. Hemen ardından da NAFTA'yı müzakereye açmış ve NAFTA yerini USMCA'ya bırakmıştır. Ayrıca, Rusya'ya ve NATO'ya bakışı da Avrupa'da tedirginlik yaratan Trump, bulunduğu uluslararası kuruluşları, uluslararası siyasi ve ekonomik sistemi sürekli olarak eleştirmektedir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde Trump'ın hedefinde olan, uluslararası kuruluşlar ve antlaşmaların tarihçeleri, ikinci bölümünde bu kuruluşların Amerika Birleşik Devletleri ile olan ilişkileri ve son bölümünde ise Trump döneminde bu örgütler ile yaşanan süreçler ele alınacaktır.

## **1. ULUSLARARASI KURULUŞLAR VE ANTLAŞMALAR**

### **1.1. Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA)**

Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA); ABD, Meksika ve Kanada arasında dört yılı aşkın müzakereler sonucunda imzalanarak 1 Ocak 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma, dünyanın en gelişmiş ekonomik birliklerinden biri olmakla birlikte dünyadaki en büyük ticari bloklardan birini temsil etmektedir.

Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA), tarihi 1980 yılında başladı denebilir. NAFTA süreci, kampanyasında Kuzey Amerika Ortak Pazarı öneren Başkan Ronald Reagan ile başlayan süreç ve 1984 yılında Ticaret ve tarife yasası Kongreden geçmesi ile başkana serbest ticaret anlaşmalarını müzakere etme yetkisini vermiştir. 1985 yılından itibaren Kanada ve ABD arasında yürütülen müzakereler sonucunda 2 Ocak 1988'de imzalanan ve 1989'da da yürürlüğe giren Kanada ve Birleşik Devletler Serbest ticaret anlaşması (CUSFTA) NAFTA'dan önce var olan önemli anlaşmaydı (Altun ve Örnek, 2017).

CUSFTA Kanada pazarı yeterli büyüklükte olmadığı için ABD için yeterince büyük bir pazar yaratmadı ve dolayısıyla ABD beklediği ticaret potansiyelini bu anlaşma ile elde edemeyeceğini gördü. Diğer kıta ülkelerinin de anlaşmaya taraf olması durumunda, dünyanın başlıca ekonomik işbirliği örgütleri ile rekabet edebilmesi mümkün olabileceği düşüncesi ile Meksika'yı da kapsayan üç taraflı bir serbest ticaret bölgesinin kurulmasına giden yol açılmış oldu.

George H. W. Bush hükümeti, 1990 yılında Meksika ve Kanada ile bir serbest ticaret anlaşması yapmak ve müzakere sürecini başlatmak ve yürütmek için Kongreden yetki almıştır. ABD'de başkanlar devletin ticaret politikalarına kendi başlarına karar veremezler, tasarıların kongre tarafından onaylanması gerekmektedir. Bu başkanlar açısından ciddi kısıtlamalar getirmektedir (Boskin, 2014: s. 2). Üç ülke 1990 yılı sonunda üç taraflı bir serbest ticaret anlaşmanın müzakerelerini yapmak üzere anlaşmışlardır. (Mayer, 1998: s. 31). Müzakerelerin tamamlanmasından ardından NAFTA'yı kuran anlaşma üç devletin liderleri tarafından 17 Aralık 1992'de imzalanmıştır.

Anlaşmanın imzalandığı yıl ABD'de başkanlık seçiminde Demokratların adayı olan Bill Clinton, Cumhuriyetçilerin adayı olan George H. W. Bush'a karşı yürüttüğü seçim kampanyası sırasında işçi haklarını koruyan maddeler eklenmesi halinde NAFTA'yı destekleyeceğini belirtmiştir. Bill Clinton'un seçimi kazanmasıyla üç ülke tarafından yürütülen müzakerelerde NAFTA'ya çevresel işbirliği ve işgücü konusunda işbirliğini içeren ek protokollerin eklenmesiyle Başkan'ın bu isteği karşılanmıştır.

NAFTA, aslında Kuzey Amerika ülkelerindeki özel sektör arasında giderek artan orandaki ticari entegrasyonun doğal seyri ve anılan entegrasyonun önündeki engellerin ortadan kaldırılması olarak değerlendirilmektedir.

ABD genel olarak bölgesinde ekonomik büyümeyi teşvik eden politikaları Ouyarınca NAFTA'nın kurulmasında öncü rol oynamıştır. Ekonomik gelişmenin siyasi istikrarı da beraberinde getireceğine

inanan zamanın ABD yönetimi, NAFTA'yla Meksika'da siyasi reformların devamı ve demokrasinin konsolidasyonu hedefine yönelmiştir. Zira ABD iç pazarının büyüklüğü, NAFTA'dan ABD'nin ticari anlamda büyük miktarlarda kazanç sağlamasına imkan tanımamıştır.

### 1.2. Uluslararası Para Fonu (IMF)

IMF, Bretton Woods Konferansı'nda kabul edilen esaslar üzerine 27 Aralık 1945'de kurulmuş ve 1 Mart 1947'de finansal uygulamalarına başlamıştır. IMF'nin amacı ana sözleşmede şöyle belirlenmiştir: "Uluslararası parasal işbirliğinin geliştirilmesini sağlamak; uluslararası ticaretin dengeli bir şekilde gelişmesine yardımcı olmak; çok taraflı ödemeler sisteminin kurulmasına destek olmak; ödemeler dengesi sıkıntısı çeken üye ülkelere gerekli geri dönüş önlemlerini almak kaydıyla yeteri kadar maddi destekte bulunmak; üye ülkelerin ödemeler dengesi sorunlarının derecesini ve süresini düşürmektir."

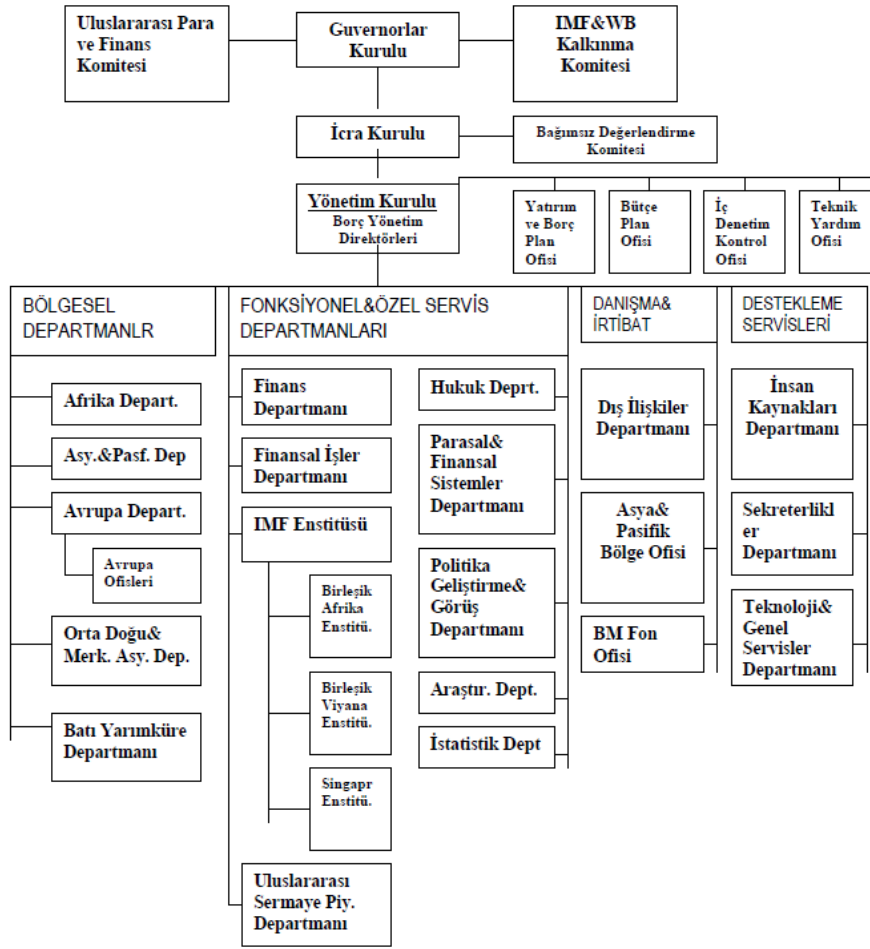
IMF parasal karakterli bir kuruluş özelliği göstermektedir. Ekonominin daha çok talep yönü ile ilgilenmektedir. Temel amaçları; parasal istikrarı sağlamak ve gelişmekte olan ülkelerin bütçe açıklarının finansman ihtiyacını karşılamak; üye ülkelere kısa ve orta vadeli kredi sağlamaktadır. IMF, üye ülkelerin yükümlülüklerinin yerine getirilmesini sağlarken, üye ülkelerin döviz piyasalarındaki gelişmeleri, uygulanan döviz kuru politikalarını ve ödemeler dengesini izlemektedir.

IMF'nin görevleri arasında; üye ülkelerle uluslararası kuruluşlar arasında aracılık yapmak, yeni ödeme ve borç erteleme planları hazırlamak ve krize giren ülkelerin krizden çıkışını sağlamak amacıyla bu ülkelere mali kaynak sağlamak yer almaktadır. Ayrıca IMF, yaşanan finansal krizlerden sonra gözetim işlevini yerine getirmeye başlamıştır. IMF'nin ülkelere yönelik gözetimi, davranış politikaları için yeni standartları ve yasaları kapsamaktadır. Bu süreç finansal sektörde, maliye, para ve finansal politikalarda saydamlığı ve veri sağlamayı içermektedir. Standartlar ve yasaların temel odak noktası ekonomik ve finansal istikrarın geliştirilmesi, daha iyi bir bilgilendirme ile borç verilmesinin ve yatırım kararı alınmasının sağlanmasıdır (Topallı, 2006, s. 93-94).

IMF, Bretton Woods Konferansı'na katılan 44 ülkeden 30'nun üyeliği kabul etmesiyle kurulmuş olup, bir takım ayrılma ve katılmalardan sonra üye sayısı 1992'de 173'e ulaşmıştır. Temmuz 2004 itibariyle üye sayısı 184'e yükselmiştir. IMF'nin örgüt yapısı; Governörler Kurulu, İcra Direktörleri Kurulu, IMF Başkanı ve IMF Personelinden oluşur.

Fon'un belirli konulardaki çalışmalarına yardımcı olmak amacıyla kurulan iki önemli komite vardır. Bunlardan birincisi Geçici Komitedir. 24 üyeden oluşur. Yılda iki defa IMF Dünya Bankası Ortak Genel Kurulu esnasında toplanır. Kurul, uluslararası para sisteminin yönetimi, uluslararası likiditenin gelişimi, az gelişmiş ülkelere yapılan kaynak transferlerinin değerlendirilmesi gibi konularda Governörler Kurulu'na yardımcı olur. Kotaların arttırılması ve IMF Ana sözleşmesinde değişiklik yapılması konularında rapor hazırlar ve Yürütme Kurulu'na sunar. İkinci komite, Kalkınma Komitesi'dir. 24 üyeden oluşur. Genellikle Geçici Komite ile birlikte toplanır. Az gelişmiş ülkelere mali kaynak aktarımı ile ilgili konularda çalışma yapar ve bu konuda hazırladığı raporları IMF ve Dünya Bankası Yönetim Kurulu'na sunar (Doğan, 2006, s. 14-17).

Tablo 3: IMF'nin Örgüt Yapısı



Kaynak: <http://www.imf.org/external/np/obp/orgcht.htm>

### 1.3 Dünya Bankası

Dünya Bankası, IMF ile birlikte 1946 yılından 1973 yılına kadar uluslararası parasal sistemde geçerli olan "Bretton Woods Sistemi" nin önemli bir parçası olarak kurulmuştur. IMF ile birlikte kurulan Dünya Bankası Temmuz 1944'de yapılan Birleşmiş Milletler Para Konferansı'nın ardından 25 Haziran 1946 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır.

Konferansta başta Avrupa ülkeleri olmak üzere, II. Dünya Savaşı'ndan zarar gören ülkelerin yeniden imarı üzerinde odaklanılarak, çok taraflı serbest ticaret olanaklarının açılması, tek taraflı dış alım sınırlandırmalarına veya devalüasyonlara engel olunarak ekonomik işbirliğinin sağlanması konularında mutabakat sağlanmıştır. IMF uluslararası parasal işbirliğinin ve ticaretin dengeli bir şekilde gelişmesine yardımcı olmak; ödemeler dengesi sıkıntısı çeken üye ülkelere kotaları oranında maddi destekte bulunarak ödemeler dengesi sorunlarına çözüm bulmak ve bunların bir sonucu olarak da küresel ekonomik istikrarın sağlanması konularında bir misyon üstlenmiştir. Dünya Bankası ise misyonunu; savaştan tahrip olmuş Batı Avrupa ülkelerinin yeniden inşası ve bu ülkelerin savaş ekonomisinden sorunsuz bir biçimde çıkışını kolaylaştırmak, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına yardımcı olmak olarak belirlemiştir. Banka, özellikle II. Dünya Savaşı'nın global ekonomide yarattığı tahribatların giderilmesi amacıyla, IMF ile birlikte, ABD New Hampshire eyaletinin Bretton Woods şehrinde yapılan konferansta oluşturulmuş ve her iki kuruluş 1946 yılında ABD'nin başkenti Washington DC' de fiilen çalışmaya başlamıştır. Dünya Bankası ve IMF' in kuruluş aşamasında konferansa katılan 44 ülkenin imzası vardır ve bu ülkeler aynı zamanda bankanın kurucu üyeleri olarak anılmaktadır.

Dünya Bankası denince ilk akla gelen Uluslararası Yeniden Yapılandırma ve Kalkınma Bankası (The International Bank for Reconstruction and Development – IBRD) olmakla birlikte, gerçekte bu deyim, Uluslararası Kalkınma Birliği (The International Development Association-IDA), Uluslararası Finansman Kurumu (The International Finance Corporation-IFC), Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (The Multilateral Investment Guarantee Agency-MIGA) ve Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (The International Centre for Settlement of Investment Disputes-ICSID)’nden oluşan 5 ayrı kurumu ifade eder. Uluslararası Tarımsal Araştırma Danışma Grubu (Consultative Group of International Agricultural Research-CGIAR) da Dünya Bankası’nın bir yan kuruluşu olmakla birlikte yazılı statüsü olmayan gayri resmi bir gruptur.

Dünya Bankası’nın Gelişmekte Olan Ülkeler için sağladığı olanaklar faiz oranlarının yüksekliği, verilen kredilerin yetersizliği, kredi verilmesindeki katı tutumlar gibi gerekçelerle GOÜ’ler tarafından önemli eleştirilere konu olmuştur. Bu eleştirilerden sonra Dünya Bankası’nın yetersiz kaldığı alanlarda faaliyet gösterecek yan kuruluşlar oluşturulmuş ve Dünya Bankası dâhil oluşturulan bu kurumlar Dünya Bankası Grubu olarak adlandırılmıştır.

Dünya Bankası’nın kuruluş ve işleyişini düzenleyen bir ana sözleşmesi “Articles of Agreement” vardır. Söz konusu ana sözleşme çeşitli değişikliklere tabi tutulmuş ve Dünya Bankası günümüzde, kuruluş amaçlarından farklı bir yapıya oturmuştur. Dünya Bankası ana sözleşmesi 11 madde ve iki ekten oluşmaktadır.

Bir ülkenin Dünya Bankası’na üye olabilmesi için önce IMF’ye üye olması gerekmektedir. Bu sebeple Dünya Bankası üye sayısı IMF üye sayısına paralel bir şekilde artış göstermiştir. IMF üyeliğinden çıkan bir ülkenin Dünya Bankası üyeliği de otomatik olarak düşmektedir. Bununla birlikte IMF üyeliğinden çıkan bir ülkenin Dünya Bankası üyeliğinin sürdürülmesi, Dünya Bankası Governörler Kurulunun dörtte üç oy çokluğuyla alacağı bir karar çerçevesinde, mümkün olabilmektedir. Üye ülkelerin Dünya Bankası’ndan ayrılması ise, prosedür olarak ülkenin Dünya Bankası’na tebligatta bulunması ile mümkündür. Günümüzde Dünya Bankası’nın üye sayısı 184’e ulaşmıştır. Dünya Bankası’nın yaklaşık olarak 8.000 çalışanı Washington bölgesinde ve 2.000’in üzerindeki çalışanı proje bölgelerinde yer almaktadır. Türkiye Dünya Bankası’na 11 Mart 1947 tarihinde üye olmuştur.

Dünya Bankası Başkanı geleneksel olarak Banka’nın en büyük hissedar ülkesi olan ABD vatandaşları arasından seçilir. Başkanlar, 5 yıllık süre için ve tekrar seçilebilmeansı ile göreve getirilirler. İcra Direktörleri Kurulu tarafından atanan Dünya Bankası Başkanı, Dünya Bankası Grubu içindeki tüm kuruluşların da başkanlığını yapmaktadır. Başkan Dünya Bankası Grubu personelinin en yüksek düzeydeki amiridir. Üç adet kıdemli yardımcısı (Managing Director) ve bu yardımcılarına bağlı kıdemsiz yardımcıları (Vice President) vardır (Güç, 2006, s. 3-13).

**Tablo 2: IMF ve Dünya Bankası Arasındaki Temel Farklar**

	IMF	DÜNYA BANKASI
<b>Yapı</b>	• Para Kuruluşu	• Kalkınma Kuruluşu
<b>Yönetim</b>	• Ekonominin Talep Yönü	• Ekonominin Arz Yönü
<b>Hedef</b>	• Parasal İstikrar • Ödemeler Bilançosu Açıklarının Kısa Süreli Finansmanı	• Ekonomik Kalkınma Teşviki Ekonomik Kalkınma Finansmanı
<b>Kredi</b>	• Gelişmiş ve Azgelişmiş Tüm Üye Ülkeleri Kapsar	• Azgelişmiş Ülkeleri Kapsar
<b>Kredi Süresi</b>	• Kısa/Orta Vadeli	• Uzun Vadeli

**Kaynak:** Hüseyin Şen, (1999), "The IMF and World Bank Approaches to Macroeconomic Management in Developing Countries", *Celal Bayar Üniversitesi, Journal of Economics & Administrative Sciences*, No:5 p.367

#### 1.4. Dünya Ticaret Örgütü

Bretton Woods sistemi ile ihdas edilen ve 1947'den itibaren yürürlükte kalan Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması-GATT Uruguay Turu sonrasında, 1995 yılında, geçici bir anlaşma statüsünden tam teşekküllü bir uluslararası örgüte, bugünkü Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) dönüştürülmüştür. DTÖ'nün 1995 yılında kurulmasıyla birlikte, dünya ticaretinin serbestleştirilmesinin; ticaretin daha öngörülebilir kurallara dayandırılmasının; anlaşmazlıkların çok taraflı hukuki bir platformda çözümlenmesinin; ve ticaret müzakerelerinin elverişli bir zeminde yürütülmesinin kurumsal altyapısı geçmişe nazaran daha gelişmiş temeller üzerine oturtulmuştur. Bünyesine aldığı yeni ve ilave anlaşmalarla, dünya ekonomik sistemin merkezine yerleşen DTÖ önemli bir uluslararası ekonomik örgüt haline gelerek küresel ekonomik yönetişimin etkili aktörleri arasına girmiştir.

DTÖ, üç temel anlaşmaya dayanmaktadır. Bunlar; Gümrük Tarifeleri Genel Anlaşması (GATT 1994), Hizmetler Ticareti Genel Anlaşması (GATS) ve Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması'dır (TRIPS). Yeni sistemde 1948 yılında kurulan GATT, ayrı bir örgüt olarak kalmamış ve DTÖ sistemine dahil edilmiştir (Karluk,2003:319).

Uygulamada yukarıda sözü edilen üç Anlaşma'nın uygulanmasının gözetim sorumluluğu, DTÖ'ne verilmiştir. Örgüt ayrıca, mal ticareti ve hizmet ürünlerinde ticaretin daha ileri seviyede serbestleştirilmesi için ülkeler arasında müzakereler için bir "forum" olma görevini üstlenmiştir. DTÖ, üye ülkeler arasında ticari anlaşmazlıkların giderilmesi açısından bir mekanizma oluşturmaktadır. Diğer bir ülkenin kurallara uymaması sebebiyle ticari faaliyetlerinin olumsuz etkilendiğini savunan herhangi bir üye ülke, ikili görüşmeler aracılığıyla tatminkar bir çözüm bulunmaması halinde konuyu, çözümlenmesi amacıyla DTÖ'ne getirebilmektedir. DTÖ'nün yetkileri kapsamındaki tüm önemli konularda kararlar, Bakanlar Konferansı'nda alınmaktadır (Karluk, 2003:319-320).

DTÖ Sistemi dört üye ülke grubu öngörmektedir. Bunlar; gelişmiş, gelişme yolunda olan, en az gelişmiş ve ekonomileri geçiş döneminde olan ülkelerdir. 1998 Cenevre Bakanlar Konferansı'nda ilk defa gelişme yolunda olan ülkeler grubu içinde yer alan bazı küçük ekonomilere değinilmiştir.

Cenevre Konferansı Bakanlar Bildirisi'nde, "az gelişmiş ülkelerin ve bazı küçük ekonomilerin marjinalleştirilmeleri karşısında derin endişe taşımakta ve birçoğuna kronik yabancı borç sorunuyla kötüleşen bu konuya değinmeye duyulan acil ihtiyacı tanımaktayız" ifadesi kullanılmıştır (Karluk, 2003:321-322).

Birleşmiş Milletler tarafından en az gelişmiş olarak tanımlanan tüm ülkeler, DTÖ'nce de en az gelişmiş ülkeler olarak sınıflandırılmaktadır. Bu kapsamda günümüzde 48 ülke yer almaktadır. Ancak, geriye kalan ülkelerin hangi grupta yer alacağını belirlemek için üzerinde uzlaşmış ve kesinleştirilmiş bir tanımlama yoktur. Bir ülkenin gelişme yolunda olup olmadığına karar vermek amacıyla "self-election" ilkesi kullanılmaktadır. Geçmişte merkezi planlama ekonomileri olan (Merkezi ve Doğu Avrupa ile eski Sovyetler Birliği ülkeleri) ve şimdi serbest pazar ve demokrasiye dayalı sistemi kabul etmek için girişimde bulunan ülkeler, geçiş dönemi ekonomileri olarak değerlendirilmektedir. Geriye kalan üye ülkeler gelişmiş ülkeler sınıfındadır (Karluk, 2003:322).

DTÖ'ne üye olmayan ülkeler, katılım için müzakere yaparak DTÖ'ne üye olabilirler. Bu müzakerelerde ulusal mevzuatlarını çok taraflı anlaşmalardaki kurullarla uyumlu hale getirmeleri için gerekli adımları atmayı kabul etmeleri bir zorunluluktur. Ayrıca, yabancı mal ve hizmetlerin daha kolay bir şekilde ülkelerine girişini sağlamak için düzenlemelerini değiştirme ve tarifelerini indirme konusunda da taahhütlerde bulunmaları gereklidir. Bu taahhütler çoğu defa katılan ülkenin en çok kayırlan ülke kuralına göre tüm tarife indirimlerinden ve geçmişte üye ülkelere üstlenilmiş diğer taahhütlerden faydalanmasına hak kazandıran "giriş biletinin" bedeli olarak değerlendirilmektedir. 2002 yılı itibarıyla, DTÖ'ne üye ülke sayısı Çin Halli Cumhuriyeti dahil 146'ya ulaşmıştır (Karluk, 2003:322)

### **1.5. Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP)**

Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (Transatlantic Trade and Investment Partnership: TTIP) AB ve ABD arasında gerçekleştirilmesi düşünülen kapsamlı ticaret ve yatırım ortaklığı anlaşmasıdır. AB ve ABD uzun yıllardır çok farklı alanlarda stratejik boyutlar içeren bir ortaklığa sahiptir. Bu ortaklığın ekonomik bağlarını daha da kuvvetlendirmeye yönelik düşünce 1990'larda başlamış, 2007 Nisan ayında AB ve ABD arasında gerçekleştirilen zirvede böyle bir anlaşmanın stratejik boyutları tartışılmaya başlanmıştır. Kasım 2011'de düzenlenen AB ve ABD Zirvesi'nde, küresel ekonomik krizle sarsılan AB ve ABD'de büyümeyi canlandırmak ve istihdam yaratmak için en iyi çözümün iki bölge arasında kapsamlı bir serbest ticaret anlaşması oluşturarak ticaret ve yatırım ilişkilerinin güçlendirilmesi olacağı yönünde karar alındı. Bu tespit doğrultusunda, Avrupalı ve Amerikalı yetkililer tarafından TTIP sürecinin geciktirilmeden başlatılması için yoğun hazırlık çalışmaları yürütüldü.

ABD adına Başkan Barrack Obama ve Avrupa Birliği (AB) adına Komisyon Başkanı Jose Manuel Barroso ile AB Zirvesi'ne Başkanlık eden Herman Van Rompuy, 13 Şubat 2013 tarihinde ortak bir açıklama yaparak AB ve ABD arasında çok kapsamlı ticaret ve yatırım ortaklığı (Transatlantic Trade and Investment Partnership-TTIP) kurulması için müzakerelere başlama kararı aldıklarını duyurdular (Sait, 2014:1-29).

TTIP kapsamında AB ve ABD arasında ortaklaşa hazırlanan raporda öne çıkan ve tarafların aralarında öncelikle ele almaları beklenen konular şu şekilde sıralanabilir:

- Fikri mülkiyet haklarının korunması,
- Gümrük tarifelerinin azaltılması ve/veya kaldırılması,
- Düzenleyici konular ve tarife-dışı engeller,
- Hizmet ticaretinin serbestleştirilmesi,
- Yatırımların önündeki engellerin kaldırılması,
- Karşılıklı olarak sanayi ve tarım ürünlerinin gümrük tarifeleri sıfırlanması,
- Tarife dışı engellerin minimize edilmesi,
- Hizmet ticaretinde en geniş serbesti sağlanması ilkesinin benimsenmesi,
- Kamu ihalelerine karşılıklı serbest katılım sağlanması,
- Özellikle Çin'e karşı fikri mülkiyet haklarında ortak hareket ve ihlallere birlikte karşı çıkma anlayışı geliştirilmesidir.

Kısaca belirtmek gerekirse, tarafların TTIP 'den asıl beklentileri yukarıda belirtilen kıstasların karşılıklı olarak sağlanması ve bunun sonucunda AB ve ABD'nin sürdürülebilir büyümelerinin sağlanması dolayısıyla kişi başına düşen gelirin artırılması ve yeni istihdam olanaklarının ortaya çıkmasıdır.

Özetle, 13 Şubat 2013 tarihinde çok kapsamlı ticaret ve yatırım ortaklığı kurulması amacıyla müzakere edilmesi kararlaştırılan TTIP, dünya ekonomileri açısından iki temel öneme sahiptir: Bunlardan biri bu anlaşma serbest ticaret alanı oluşturulması hususunda atılmış en ciddi girişim olarak göze çarpmaktadır. İkinci önemli husus ise böyle bir anlaşma yoluyla ABD ve AB'nin daha önce ülkeler arası ticaretle hiç değinmedikleri konularda derinlemesine düzenleme ve kurallar ortaya koyarak dünya ticaretinde söz sahibi olma girişiminde bulunmasıdır (Sandalcılar & Palyoş, 2017, s. 37-39).

### **1.6. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)**

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Avrupa'da tek güç durumuna gelen SSCB, savaş sonrasında Avrupa'da meydana gelen güç boşluğundan fazlasıyla yararlanmış ve özellikle Doğu Avrupa ülkeleri üzerindeki etkisini gittikçe artırmıştır. SSCB, Avrupa'yı tekrar şekillendirme potansiyeline sahip olmakla birlikte Avrupa'daki güç dengesini bozmuştur. Bu sebeplerle, Avrupa'da SSCB nüfuzu altına girmemiş devletler, siyasi bağımsızlıklarını korumak ve ülkelere karşı gelebilecek herhangi bir SSCB tehdidi ya da saldırısını önlemek amacıyla askeri bir ittifak kurma yolunu seçmişlerdir (Tezcan, 2012, s. 23).

NATO, üye devletlerin tam egemenlik ve bağımsızlıklarını korudukları uluslararası bir örgüttür. BM Anayasasının bireysel ya da toplu savunma hakkını tasdik eden maddesi çerçevesinde yaratılmış olan ittifak, güvenliklerini karşılıklı garantiler ve birbirleriyle istikrarlı ilişkiler yoluyla güvence altına almak kararlığında birleşmiş özgür devletlerin oluşturduğu bir topluluktur. 4 Nisan 1949'da imzalanan Kuzey Atlantik Anlaşması, ortak amacı barışı sürdürmek ve özgürlüklerini siyasi danışma yoluyla korumak olan ve kendilerine yönelik olan her çeşit saldırıyı caydırabilme ve gerekirse geri püskürtmeye yetecek askeri savunması olan bağımsız devletlerden oluşan bir ittifak olarak kurulmuştur.

NATO Anlaşması tüm ülkeler için ortaklaşa savunma ilkesine dayanmıştır ve en önemli özelliği budur. Ayrıca NATO'nun bir savunma örgütü özelliği olduğu kadar önemli bir diğer özelliği de, üye ülkeler arasındaki askeri, siyasi, ekonomik ve sistem içi ilişkileri koruma, geliştirme ve düzenleme işlevlerini yerine getirmeyi amaçlamaktadır (Bilgili, 2008, s. 29).

NATO'nun bir örgüt olarak kurulmasındaki en büyük hedeflerden birisi, Sovyet tehdidini Avrupa topraklarında yayılmasını önlemek ve bu tehdidi Batı Avrupa topraklarından mümkün olduğunca en hızlı şekilde uzak tutmaktır. NATO'nun, Soğuk Savaş Dönemi'nde uyguladığı stratejiler, bu ana hedef temelinde ve değişen uluslar arası konjonktür çerçevesinde değişim göstermiştir. Soğuk Savaş Dönemi içerisinde, NATO'nun ana stratejilerini etkileyen dört ana dönem olmuştur. Bu ana dönemler, 1949–1962 yılları arasındaki Gerginlik Dönemi, 1962–1968 yılları arasındaki Yumuşama Dönemi, 1968–1990 yılları arasındaki uzlaşma dönemidir (Tezcan, 2012, s. 49).

ABD Başkanı Harry S. Truman, SSCB ve Komünizm yanlısı olan ülkelere karşı mücadele edilmesi gerektiğine inanıyordu ve bunun sonucu olarak Komünizm Çevreleme Politikasının çerçevesinde "Truman Doktrini" adı verilen bir doktrini yürürlüğe koymuştur. Bu doktrin ile Amerika Birleşik Devletleri "komünizm tehdidi" altındaki devletlere mali ve askeri yardım yapacağını açıklamış ve Batı Avrupa ülkelerinin ekonomik durumunu düzeltmek amacıyla Marshall Planı denilen bir yardım paketi geliştirmiştir. Truman Doktrini, Amerikan dış politikasının temeli olmuş ve 1949'da hala yürürlükte olan bir askeri ittifak olan NATO'nun oluşumuna yol açmıştır.

1950'li yıllarda ülkeler arasındaki Komünist ülkelerin tehdidinin artması ve bu dönemde meydana gelen Kore Savaşı ile birlikte örgüt askeri bir müdahale mantığına bürünmeye başlamıştır. Askeri müdahale çatısı altında SHAPE (Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâhı) kurulmuş ve bu komuta yapısı 1951 yılının Ocak ayında yüksek rütbeli komutan olan NATO'nun ilk Başkomutanı olan ve sonrasında ABD'nin 34. Başkanı olacak olan Dwight Eisenhower tarafından ilk çalışmalarına başlamıştır.

Soğuk Savaşın sona ermesiyle NATO, gerek Avrupa içi ve dışı ilişkilerinde gerekse bu ilişkileri düzenleyen örgütsel yapılarında önemli bir değişim sürecine girdi. Bu değişimin en büyük sebebi Avrupa'nın stratejik ortamının köklü değişikliklere uğraması ve yeni ortamın farklı örgütsek yapılarla ihtiyaç duymasıydı (Bilgili, 2008, s. 60).



### 1.7. Birleşmiş Milletler (BM)

Birleşmiş Milletler, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan bir hükümetler arası örgüttür. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Milletler Cemiyeti, Dünya Savaşı'nın çıkmasını önleyemeyerek uluslararası barış ve güvenliğin korunması görevinde başarısız olmuş ve bu yüzden önemini yitirmiştir (Baehr, 2001).

Ayrıca, İkinci Dünya Savaşı'nın sonucunda Almanya ve Japonya'nın yenilmesinin ardından, galip devletler kendi önceliklerine ve güvenliklerine karşı yeni rakiplerin ortaya çıkmasını önlemek ve uluslararası istikrarı sağlamak için çalışmalarını sürdürmüşlerdir (Vayrynen, 1998).

Bu görevi üstlenecek yeni bir uluslararası örgüt kurmak için konferanslar düzenlenmiştir. Bunlardan biri olan San Francisco Konferansı'nda 50 devlet temsilcisinin imzaladığı Birleşmiş Milletler Şart'ı, 24 Ekim 1945'te yürürlüğe girmiştir. Birleşmiş Milletler Şartı 111 maddeden ve 19 bölümden oluşmaktadır. Birleşmiş Milletler Şart'ına 70 maddelik Uluslararası Adalet Divanı Statüsü eklidir. Bu Statü BM Şartı'nın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir.

Birleşmiş Milletler'in kurulması dünya tarihi açısından bir dönüm noktası olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan galip çıkan devletler, Birleşmiş Milletleri oluşturarak, savaş öncesinde ve esnasında kurmuş oldukları birlik ve dayanışmayı, savaş sonrasında da uluslararası düzeyde kurumsallaştırarak devam ettirmeyi başarmışlardır. Ayrıca, BM Şartı ile "insan hakları", uluslararası hukuk tarafından korunması gereken uluslararası bir mesele hüviyetine bürünmüştür (Gemalmaz, 2001).

Birleşmiş Milletler, üye devletlerin toprak bütünlüğünün, siyasal bağımsızlığının ve milli egemenliğinin korunması ve bu çerçevede uluslararası barış ve güvenliğin devamı temelinde kurulmuş bir örgüttür. Egemen devletlerin bir araya gelerek oluşturduğu Birleşmiş Milletler

Örgütü, bir "Dünya Hükümeti" olmamakla birlikte, uluslararası uyuşmazlıkların çözülmesine yardımcı olacak araçları sağlama ve insanlığı ilgilendiren sorunlarla ilgili politikalar üretme görevlerini yerine getirmektedir (Gülmez, 2004).

Birleşmiş Milletleri kuran devletlerin en temel amacı, BM Şartı'nın 1. maddesinde de belirtildiği üzere "barışa yönelik tehditleri ortadan kaldırmak ya da saldırı veya barışın bozulmasına neden olacak başka eylemleri bastırmak üzere etkin ortak önlemler almaktır. BM Şartı'nda şu üç amaçtan da söz edilmektedir<sup>1</sup>:

Temelinde halkların hak eşitliği ve kendi kaderlerini kendileri belirlemesi ilkelerine saygı olan, devletlerarasındaki dostça ilişkileri geliştirmek ve Dünya barışını sağlamak;

Sosyal, ekonomik, kültürel veya insancıl karakterdeki uluslararası problemlerin çözümünde ve insan haklarına saygının teşvik edilmesinde, geliştirilmesinde ve yükseltilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak;

Bütün bu ortak amaçlara ulaşılması için, milletlerin eylemlerinin uyumlu hale getirilmesinde bir merkez yapı olmak.

## 2. ULUSLARARASI KURULUŞLARIN ABD İLE İLİŞKİLERİ

### 2.1. NAFTA ve ABD İlişkileri

Bölgesinde ekonomik büyümeyi teşvik etmek isteyen ABD, NAFTA'nın kurulmasında öncü rol oynamıştır. NAFTA sayesinde üye ülkeler ABD, Kanada ve Meksika arasındaki ticaret hızlı bir şekilde artmıştır. 10 yıl içinde üç ülke arasındaki ticaret hacmi, 306 milyar dolardan yaklaşık 621 milyar dolara ulaşmış, üç ülkedeki NAFTA üyelerinin doğrudan yatırımlarının toplamı 1993 yılında 136.9 milyar Dolarken, 2000 yılında bu rakam 299.2 milyar Dolara yükselmiştir (Ari, 2007, s. 1-6).

<sup>1</sup> Birleşmiş Milletler Şartı, m. 1/2-3-4.

Esasen NAFTA'nın ABD ekonomisinden ziyade Kanada ve Meksika ekonomilerine daha büyük etki yapacağı önceden hesaplanmıştır. 1993 yılında ABD'nin en büyük ticari ortağı olan Meksika'yla NAFTA sayesinde ticaret patlaması da yaşanmış, ABD'nin güney eyaletleri bu artıştan fayda sağlamıştır. İnsan gücünün ve doğal kaynakların daha etkin bir şekilde kullanımı sağlanmış ve Amerikalı firmaların rekabet gücü artmıştır. (Arı 2017) Meksika'nın 1993 yılında ihracatının % 75'i ABD'yle yapılmaktaydı. NAFTA sayesinde Meksika'nın ABD piyasasına daha fazla, güvenli ve kesin girişi, ABD'nin ticari koruma duvarlarının yıkılması amaçlanmıştır. Örneğin Kanada ve ABD, güçlü tarifelerle korunan tarım ve tekstil sektörünü Meksika'yla rekabete açmıştır.

NAFTA'nın kurulması ile birlikte, ABD'nin Kuzey Amerika'daki komşularıyla yaptığı ticaret üçe katlanmış ve ABD'nin dünyanın diğer bölgeleriyle yaptığı ticaretten daha hızlı bir büyüme göstermiştir. Amerikan ihracatının en büyük iki lokasyonu olan Kanada ve Meksika ile geliştirdiği ticaret %0.5'in altında olmakla birlikte pozitif bir etki yaratmıştır. Ancak ABD iç pazarının büyüklüğü, Amerika'nın NAFTA'dan büyük bir kazanç elde etmesini önlemiştir. Esasen ABD için NAFTA'nın getirisi ekonomik olmaktan çok siyasi olmuştur. NAFTA ile ABD Meksika'da siyasi reformların devamı ve demokrasi geleneğinin sürdürülmesi hedefine odaklanmıştır. NAFTA, ABD'nin Latin Amerika'yla ticaretine ilişkin bir model teşkil etmiştir.

## **2.2. IMF, Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Bankası ABD İlişkileri**

19. YY'dan başlayan ve 2.Dünya Savaşı'na kadar süren altın merkezli ekonomik sistemin sona erişile birlikte ABD güçlü ekonomisinin de etkisiyle yeni bir küresel ekonomi inşasına öncülük etmiştir. IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü'nün kuruluşuna öncülük eden ABD, bu oluşumlar aracılığıyla dünya finans sistemini yakından takip etmiş ve şekillendirmiştir. 1945'te yeni bir uluslararası para sisteminin kurulması ve tüm para birimlerinin ayarlanabilir sabit kurla ABD dolarına endekslenmesi ABD'nin yeni kurulan ekonomik düzendeki oyun kurucu rolünü perçinlemiştir. Özellikle 1945 sonrası, Batı bloğu ülkeleri yeni parasal sisteme dâhil olarak söz konusu sistemin yaygınlaşmasında önemli rol oynamışlardır. Yeni ekonomik sistemin yaygınlaşmasıyla ABD ekonomik hegemonyası güçlenerek yayılmaya devam etmiştir (Ayaz, 2013). Dünya Bankası ve IMF'ye üye olan devletlerin reform ve ekonomik yapılanma gibi taleplerde bulunması, danışmanlık desteği alması ve büyük meblağlarda para yardımı almaları esasen ABD hem söz konusu devletlerin bu oluşumlara olan bağımlılığını arttırmış hem de ABD öncülüğündeki bu kuruluşlar aracılığıyla Amerikan ekonomik hegemonyasının yardım talep eden devletlerde de oluşmasına zemin hazırlamıştır. Netice olarak ABD bu oluşumlar ile hem Avrupa'nın ekonomik anlamda yeniden yapılanmasına öncülük etmiş hem de yeni yayılma bölgeleri olarak nüfuzunu arttırmıştır.

## **2.3. NATO ABD İlişkileri**

NATO'nun kuruluşundan günümüze, ittifak içerisinde en baskın güç durumunda olan ABD'nin dış politikaları ve güvenlik stratejileri, 11 Eylül 2001 sonrasında önemli değişikliklere uğramıştır. ABD, yeni yüzyılın güvenlik tehdidi olarak tanımladığı bölgesel ve küresel kaynaklı terörizmle mücadele kapsamında NATO'yu aktif bir vurucu güç haline getirmiş ve 1999 Kosova Operasyonu'nda özellikle ABD tarafından NATO'ya yüklenen yeni misyonun ve vizyonun geliştirilmesi kapsamında NATO'daki revizyonlara öncelik etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden Soğuk Savaş'ın bitimine kadar olan süre içerisinde, ABD, NATO'yu Rusya'ya karşı bir dengeleme aracı, Avrupa'ya karşı ise bir kontrol aracı olarak kullanmıştır. NATO'nun gerek 1990'larda, gerekse 2000'lerde geçirdiği dönüşüm ise, tamamıyla ABD'nin stratejik dış politika kararları doğrultusunda ve ABD'nin inisiyatifinde gerçekleşmiştir. ABD, gerçekleşen genişleme politikasıyla birlikte, Avrupa'yı bir NATO alanına çevirmiş ve ittifaka katılan yeni üyelerin koşulsuz şartsız olarak kendisinin yanında olmasını sağlamıştır. ABD, bu politikası sayesinde, NATO'nun ağırlık merkezinin Avrupa'nın daha doğusuna kaymasını sağlayarak, önümüzdeki dönemde İttifak içerisinde Batı Avrupa merkezli oluşabilecek ABD ve NATO karşıtlığının da önüne geçmiştir. AB'nin Soğuk Savaş sonrasında NATO'ya yapılan harcamaları gereksiz görmesine karşın, ABD NATO'yu askeri ve ekonomik

anlamda desteklemeye devam etmekte ve dış politikasına paralel küresel görevler almasını sağlamaktadır (Tezcan, 2012, s. 158-159).

Aynı zamanda NATO, ABD karşıtı devletlerin büyük çaplı konvansiyonel savaşlar çıkarmasını da önleyici boyutta bir örgütlenme olarak var olmaktadır. Bu durum Soğuk Savaş'ın ardından süper güç olarak siyasi arenada yerini alan ABD'nin elini fazlasıyla güçlendiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyada yaşanacak konvansiyonel bir savaşın ABD'ye maliyetinin yıllık 2.5 trilyon dolar olacağı belirtilmektedir. Sadece bu detay bile hala bir süper güç olarak varlığını sürdürmekte olan ABD için NATO'nun önemini gözler önüne sermektedir. Ayrıca Amerika, NATO varlığı ile kendi demokrasi ve hukuk kültürünü Avrupa başta olmak üzere, yeni nüfuz bölgelerine yayma şansı bulmuştur. Bunların yanısıra ABD, NATO vasıtasıyla kendi başına ulaşabileceğinden çok daha büyük bir askeri araca ulaşma şansı elde etmiştir. Aynı zamanda Amerikan ekonomisi için önemli bir sacayağı olan Avrupa ekonomisinin desteklenmesi ve korunması anlamında NATO önemli bir rol oynamaktadır. (Werner, 2018). Ekonomik maliyeti yüksek olsa da bu ittifak sayesinde ABD, Avrupa'da güçlü bir yer tutarak Rusya'nın bölgedeki nüfuzuna engel olmaktadır.

#### **2.4. Birleşmiş Milletler – ABD İlişkileri**

ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt tarafından ortaya atılan "Birleşmiş Milletler" ifadesi, 1 Ocak 1942 tarihinde yayınlanan ve 26 ülkenin Mihver Güçleri'ne karşı ortak mücadele etmeyi taahhüt ettiği bildirmede kullanılmıştır. Esasen bu oluşumun hem fikren hem de süreç olarak baş mimarı ABD olmuştur. 2.Dünya Savaşı'nın bitiminde önemli bir rol oynayan ABD, savaş sonrası süreçte de kurulacak olan yeni düzende aktif bir rol oynamak üzere hareket etmiştir. Bu bağlamda da Roosevelt ile Churchill'in görüşmeleri ve girişimleri neticesinde 1945 yılında San Francisco Konferansı'nda toplanan 45 ABD müttefiki devletin imzasıyla BM kurulmuştur.

Savaş sonrası kurulacak olan yeni düzende siyasi, ekonomik, diplomatik ve hukuki bir sistem kurmak isteyen ve kurduğu bu sisteme diğer devletleri de dâhil ederek siyasi arenada lider konumuna yükselmek isteyen ABD için BM'nin kuruluşuna öncülük etmek bir dış politika başarısı olarak görülmüştür.

Amerika açısından BM ruhsatı önemlidir. BM aracılığıyla bir politikanın uygulanması ABD'nin atmış olduğu ya da atacağı adımları meşrulaştırmak veya kamuoyu desteği alabilmek adına önem teşkil etmektedir. Ayrıca ABD, iç işlerini düzenlemek istediği veya terörü engelleme, demokratikleşme gibi hedefler doğrultusunda ilgilendiği devletlere Amerikalı uzmanları BM uzmanı olarak görevlendirmektedir (Shashi, 2003).

### **3. TRUMP YÖNETİMİNDE SÖZ KONUSU ÖRGÜTLER İLE İLİŞKİLER**

#### **3.1 NAFTA-ABD İlişkileri**

Amerika'nın NAFTA ile ilgili endişelerinden en önemlisi kuşkusuz, Amerikalı işçilerin düşük ücret talep eden Meksikalı işçilerle rekabet edemeyeceği ve Meksika'dan ithalatın artacağı yönünde olmuştur. Ayrıca, yatırımların ABD'den Meksika'ya kayacağı yönünde de endişeler hâsıl olmuştur. Bu endişeler doğrultusunda Donald Trump, seçim kampanyasının önemli argümanlarından biri olan NAFTA'yı birçok Amerikalının işini kaybetmesi ve binlerce fabrikanın kapanmasının nedeni olarak görmekte, bu bağlamda da ABD'ye yıllardır zarar verdiğini savunduğu NAFTA'yı sonlandırmak istediğini vurgulamaktaydı. Meksika ve Kanada ile ayrı ayrı anlaşmalar imzalamak niyetinde olan Amerikan yönetimi, güney komşuları ile ABD-Meksika Ticaret Anlaşması şeklinde yeni bir sürecin ortaya çıkmakta olduğunu, Kanada'nın ise bu sürece dâhil edilmesine gerek olmadığını açıkladı ancak takip eden görüşmeler neticesinde ABD ve Kanada anlaşma üzerinde değişiklikler yapılması hususunda anlaşmıştır. Varılan yeni anlaşma ile Trump, Kanada ve Meksika'yı daha bağlayıcı bir anlaşmaya zorlamış ve bu üçlüyü kapsayan anlaşmanın yıllık 1.2 trilyon dolarlık bir serbest ticaret hacmine sahip olması öngörülmüştür. USMCA adıyla Meksika, Kanada ve ABD arasında devam edecek olan yapı serbest ticaret sistemine son vermek isteyen Trump'ın son icraatlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Otomotiv sektörü, süt ürünleri ticareti, fikri mülkiyet hakları ve anlaşmanın geçerlilik

süresine dair yeni detaylar içeren USMCA, çelik ve alüminyum ile ilgili herhangi bir iptal getirmemiştir.

### **3.2 Dünya Ticaret Örgütü-IMF-Dünya Bankası ve ABD ile İlişkileri**

Donald Trump'ın çelik ithalatına %25 ve alüminyum ithalatına %10 ek vergi uygulaması Dünya Ticaret Örgütü'nü fazlasıyla meşgul etmekte ve ABD ile örgüt ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir. ABD'nin aldığı kararların ticaret akışını aksattığını ve ekonomik iyileşmenin iyi gittiği bir dönemde küresel ekonomiyi tehlike attığını belirten DTÖ, özellikle Çin ile ABD arasında başlayan ticaret savaşlarını ekonomik istikrar için önemli bir engel olarak görmektedir. Çin ve DTÖ'nün bu tutumuna karşı Trump ise örgütün ülkesine adaletsiz davrandığını belirtmiş ve örgütün ABD'ye karşı mevcut tutumunu değiştirmemesi halinde DTÖ'den çekileceklerini belirtmiştir. Uluslararası camiada birçok tartışmaya da sebebiyet veren bu ek vergi uygulaması son olarak Dünya Ticaret Örgütü'nde Kanada, Meksika, Çin ve Avrupa Birliği'nin başvurusu ile uyuşmazlık paneline taşınmıştır. Böylece ABD'nin söz konusu ülkelerle ve Dünya Ticaret Örgütü ile olan gergin ilişkileri yeni bir boyut kazanmıştır. Küresel ekonomiyi tehdit eden bu adımlar uluslararası ekonominin canlandırılması ve küresel sistemin devamını sağlayan Dünya Bankası'nı da zor duruma düşürmektedir.

Dünya Ticaret Örgütü ile olduğu gibi ABD-IMF ilişkileri de Trump'ın uyguladığı ek gümrük vergisinden ötürü gergin durumdadır. IMF Direktörü Christine Lagarde Haziran 2018'de yaptığı açıklamada Trump'ın söz konusu uygulama ile küresel ticareti tehlikeye attığını belirterek bir uyarıda bulunmuş ve bu duruma karşı duruşunu belli etmiştir. Ayrıca IMF tarafından yayınlanan 2018 yıllık raporunda tırmanan ekonomik çatışmalara ve uluslararası ekonomik risklere atıfta bulunulmuş, açık ve kurallara dayalı, çok taraflı bir ticaret sisteminin teşvik edilmesinin altını çizmiştir. (IMF, 2018).

Tüm bu endişelerin ışığında üç örgüt, bir araya gelerek uluslararası ticareti yeniden şekillendirmenin aciliyetini ortaya koyan bir rapor yayımlamıştır. Gelişmiş müzakere mekanizmalarına ve dünya ticaretinin şeffaflığının artırılmasına odaklanan üç örgütün bu raporu, Trump'ın ABD'nin DTÖ ve benzeri kuruluşlara katılımını sert bir şekilde sorgulamasının ardından geldi.

### **3.3 Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) ve ABD İlişkileri**

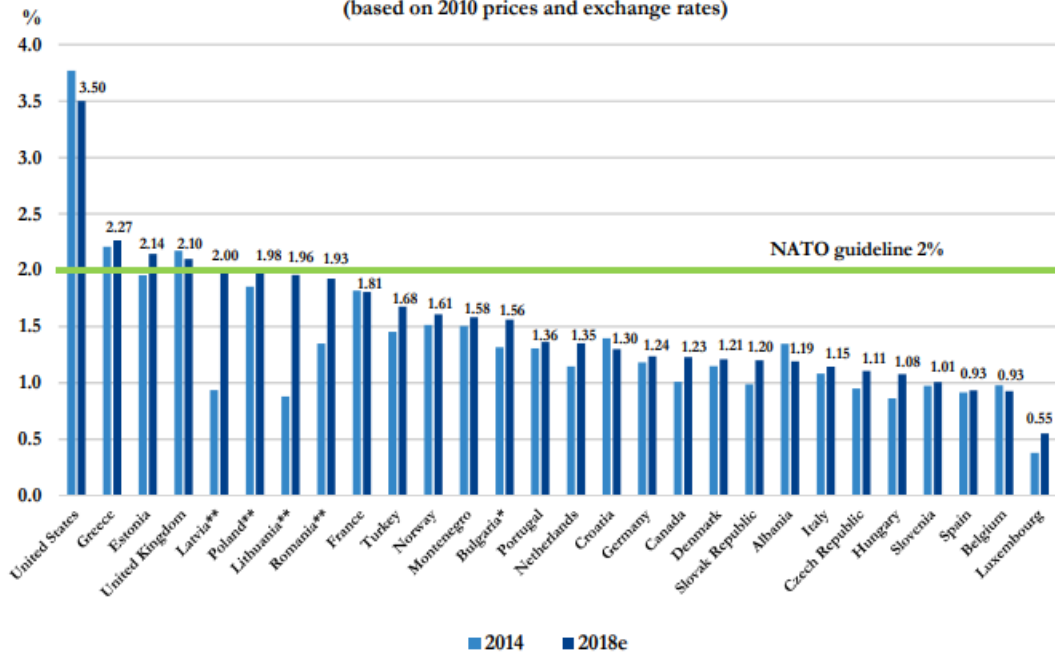
Trans Pasifik Ortaklığı'nı sonlandıran Donald Trump, Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'na da şüpheyle yaklaşmıştır. Serbest ticareti tehdit eden adımlar atan Trump yönetimi, TTIP konusunda da AB ile tartışmalı bir pozisyonda olmuştur ve ortaklık rafa kaldırılmıştır. Avrupa Komisyonu'nun resmi olarak anlaşmanın ölü olmadığını ve ABD yönetiminin ilgi göstermesi durumunda müzakerelerin devam edebileceğini söylemesine rağmen, ABD'nin bu yönde bir adımı olmamıştır. (Keating, 2018).

### **3.4 NATO-ABD İlişkileri**

NATO'nun ABD stratejilerinin uygulanması açısından önemli bir rolü olmasına karşın Donald Trump, Temmuz 2018'de Brüksel'de gerçekleşen NATO zirvesinde, Avrupa'yı sübvansede edebilmek adına milyarlarca harcama yaptıklarını belirtmiş ve tüm NATO üyesi ülkeleri 2024'e kadar GSYİH'lerinin en az %2 sini savunmaya harcamalarını ve bu oranın zaman içerisinde %4 çıkarılması gerekliliğini savunmuştur. NATO savunma giderlerinin büyük kısmını üstlendiklerini savunan Trump, Avrupa liderlerini bu konuda adeta bir uyarıda bulunmuş, gerekli katkıyı yapmamaları halinde de ABD'nin ittifaka olan desteğinin azalacağını belirtmiştir.

**Graph 3 : Defence expenditure as a share of GDP (%)**

(based on 2010 prices and exchange rates)



Notes: Figures for 2018 are estimates.

\* Defence expenditure does not include pensions.

\*\* With regard to 2018, these countries have either national laws or political agreements which call for at least 2% of GDP to be spent on defence annually, consequently these estimates are expected to change accordingly.

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, Trump'ın yüklendiği Almanya ve Kanada, %2'lik dilimin aşağılarında seyretmektedir. Brüksel'deki NATO zirvesinde Almanya'yı Rusya'ya bağımlı bir ülke olarak nitelendiren Trump, Kuzey Akım 2 projesine atıfta bulunarak Almanların Ruslara milyarlarca yatırım yaptığını ancak güvenlikleri içinse kendilerinin para ödediğini söyleyerek bir tartışma başlatmıştır.

### 3.5 Birleşmiş Milletler-ABD İlişkileri

ABD ile BM arasındaki ilişkiler Kudüs'ün İsrail'in başkenti olarak tanınması tasarısının BM tarafından reddi ile gergin bir süreçten geçmiştir. Kuruluşunda önemli rol oynadığı BM ile anlaşmazlığa düşen Trump yönetimi, 73.BM Genel Kurulu'nda, BM İnsan Hakları Konseyi'nden çekilme kararı aldıklarını açıklamış, konseyin ABD'nin reform isteklerini yerine getirmesi halinde oluşuma geri dönebileceklerini belirtmiştir. Donald Trump'ın BM'de gerçekleştirdiği konuşma "America First" söyleminin bir kez daha ortaya konulduğu bir mecra olmuştur. Amerika ve Amerikan halkı için var oldukları söylemi üzerinden hareket eden Trump, esasen bu yönelim ile ABD egemenliğinin zaten raydan çıktığını düşündükleri bir kuruluş tarafından kullanılmaması yönünde ilerlemektedir. Trump Amerikan egemenliğini seçilmemiş ve karşı konulamaz küresel bürokrasiye teslim etmeme söylemi neticesinde BM İnsan Hakları Konseyi'nden çekilme kararı almıştır.

### 3.6 Avrupa Birliği-ABD İlişkileri

Amerika ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler, NATO konusunda yaşanan gerginlikler üzerinden şekillenmektedir. Trump açıkça ellerini taşın altına koymasını istediği Avrupa ülkeleri nezdinde artık Amerika'nın AB'ye olan bakış açısının da eskisi gibi olmayacağını sinyalini vermiştir. "America First" söylemi ile hareket eden Trump'ın Putin ile Temmuz 2018'de Helsinki'de gerçekleştirdiği görüşmede AB'yi düşman olarak nitelemiştir. Trump'ın bu tutumu özellikle büyük eleştiriler almış ve AB cephesi ise Helsinki zirvesinde "Europe First" söylemi ile hareket etmiştir. NATO sebebiyle yaşanan

gerginliklerin yanı sıra ABD'nin çelik ve alüminyuma ek vergi getirmesi hususu da AB-Amerika ilişkilerini germektedir. AB ile ABD arasındaki ilişkilerin gerilmesinde etki eden en önemli mevzulardan biri de Trump'ın İran ile imzaladıkları nükleer anlaşmadan Mayıs 2018'de tek taraflı olarak çekilmesi ancak AB'nin söz konusu anlaşmanın işe yaradığını vurgulayarak feshedilmemesi yönünde adım atması olmuştur. (Demir, 2018). ABD, nükleer anlaşmadan çekilmesinin ardından İran ekonomisini hedefe alan yaptırımlar uygulamış ancak hem enerji güvenliği hem de bölgesel güvenlik açısından AB için önemli bir konumda olan İran'a yaptırımlar Avrupa ülkeleri tarafından destek görmemiştir. Bu durum AB ile Washington'un arasını açmaya devam etmektedir. Son olarak, BM 73. Genel Kurul kapsamında İran nükleer anlaşmasının taraf devletleri olan İngiltere, Fransa, Almanya, Rusya ve İran dışişleri bakanları bir araya gelerek İran ile doğal gaz da dâhil olmak üzere ticareti kolaylaştırıcı özel ödeme kanallarının inşası üzerine bir karara varmışlardır. Kurulacak bu yapı ile enerji şirketlerinin dolara ve ABD'nin öncülüğündeki küresel finansal sisteme bağlı kalmadan İran ile petrol ticareti yapmasının önü açılmış olacak. Bu karar ile birlikte tarafların bölgesel ve uluslararası anlamda iş birliklerinin süreceği de anlaşılmış oldu. Ayrıca bu görüşmenin ardından Federica Mogherini'nin yeni inşa edilecek olan finansal ödeme sistemi ile nükleer anlaşmanın da korunmasının sağlanacağını belirtmesi bunun önemli bir göstergesi olmuştur. Ancak ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo alınan bu karardan rahatsızlık duyduklarını belirtmiş, ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı John Bolton ise İran'a yönelik olarak rejim ve taraftarlarının davranışlarını değiştirmemesi halinde sonuçlarına katlanacaklarına yönelik bir açıklama yapmıştır.

## SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Netice olarak ABD, ekonomik ve siyasi anlamda uluslararası camiada etkili olan örgüt ve kuruluşlarda yer almayı ve politikalarını bu doğrultuda belirlemeyi hem dünya siyasetinde hukuki anlamda söz sahibi olabilmek hem de kendi stratejilerini bu oluşumlar aracılığıyla meşrulaştırmak adına önemli bulmuştur. Bu anlamda tarih boyunca ABD yönetimleri, kendilerine hatırı sayılır bir katkı veya kazanım sağlamamış olsa da kâğıt üzerinde birtakım anlaşmaların varlığını günümüze kadar korumayı tercih etmiştir. Bu tercihin altındaki sebepler çeşitli olmakla birlikte genel olarak uluslararası prestij ve kamuoyunu yönlendirme anlamında önem arz etmiştir. Örneğin, NAFTA'nın ABD ekonomisinden çok, özellikle Meksika ekonomisine katkı sağladığını ilk bölümde de tartıştığımız üzere, NAFTA, ABD'nin bölgesel entegrasyonu ve prestiji açısından kurulduğu günden bugüne nitelikli bir portre çizmiştir. Siyasi reformların devamı ve demokrasi geleneğinin sürdürülmesi hedefine odaklı ABD yönetimleri, NAFTA ile Amerika'nın Latin Amerika'yla ticaretine ilişkin bir model teşkil etmişlerdir. Ayrıca 2. Dünya Savaşı'nın ardından ABD öncülüğünde kurulan IMF ve Dünya Ticaret Örgütü ile Soğuk Savaş'ın ardından iyice hız kazanan Amerikan yönetimindeki küresel ekonomik sistemin devamı sağlanmıştır. Uluslararası ticareti ve parasal işbirliğini arttırma amacıyla kurulan bu oluşumların hedeflerinin aksine Trump yönetiminin izolasyonist politikalar güderek ekonomik anlamda "America First" söylemi ile hareket etmesi ve ticaret savaşlarını başlatan hamleleri, bu kuruluşlarla olan ilişkilerini zedelemektedir. Donald Trump'ın ekonomik anlamda attığı adımlar, ticaret savaşlarına sebep olduğu gibi uluslararası sistemde bir belirsizlik de yaratmaktadır. Yaratılan bu belirsizlikle Trump, 2. Dünya Savaşı'nın ardından, ABD'nin yıllar içerisinde kurmuş olduğu küresel ekonomik ve jeostratejik düzenin de adeta altını kazmaktadır. Trump'ın BM 73. Genel Kurulu'nda gerçekleştirdiği konuşma da aslında Amerika'nın öncelikle kendi çıkarlarını ön planda tuttuğunun kamuoyu nezdinde bir göstergesi olmuştur. Trump, konuşması esnasında küreselleşme doktrinini reddettiklerini belirtmiş ve her ulusun tehditlere karşı kendi egemenliğini koruması gerektiğini belirtmiştir. Trump'ın başa geldiği günden bugüne çelik ve alüminyum ithalatına ek vergi vergi getirmesi, BM kararına rağmen Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanınması, başta Çin ve AB ülkelerine olmak üzere uyguladığı ticari yaptırımlar ile aslında küreselleşen dünyada ABD'nin artık çıkarlarını ön planda tutan, uluslararası hukuk ve kurallardan ziyade kendi politikalarını güden bir profil çizeceğini göstermiştir. Uluslararası camiada böyle bir portre çizen ABD, içeride ise özellikle ekonomik anlamda büyük bir ivme kazanmıştır. Trump'ın BM 73. Genel Kurulu'nda da belirttiği üzere ABD'deki işsizlik oranı %3,7'ye düşerek son 49 yılın en düşük oranı olmuştur. Gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYH), ise Ekonomik Analiz Bürosu tarafından

yayımlanan “üçüncü” tahmine göre, 2018'in ikinci çeyreğinde yıllık yüzde 4,2 oranında artmıştır. “Make America Great Again” sloganıyla hareket eden Trump, özellikle Amerikan ekonomisini ön planda tutan hamlelerle bu verilere ulaşmayı başarmıştır. Yine Trump'ın seçim vaatlerinden biri olan ve birçok Amerikalı'nın işini kaybetmesine sebep olarak gördüğü NAFTA'yı kaldırması hususu, NAFTA'nın Amerika lehine revize edilmesi şeklinde son bulmuştur. Ayrıca Trump, yabancı ve yerli şirketlere yönelik vergi cezaları ile üretimi ülke içerisine çekmek niyetindedir. Böylece ülke içerisinde daha fazla iş imkânı da yaratılacaktır. Bu bağlamda Ford, Meksika'ya yapmayı planladığı fabrikadan vazgeçtiğini açıklamış, Toyota ve General Motor gibi şirketler ise ABD içerisinde milyon dolarlık yatırımlar yapacaklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Apple'ın üretimini de ülke içerisine çekme konusunda hayli istekli olan Trump, Apple ürünlerinin Çin'e uygulanan tarifelerden etkilenmemesi için Apple'ın ABD içerisinde üretime geçmesi yönünde açıklamalarda bulunmuştur.

Diğer yandan, NATO'nun içerisinde ABD'nin rolünün ne olacağı konusu belirsizliğini koruyan bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Trump, NATO savunma harcamalarının büyük kısmını üstlendiklerini belirterek Avrupalı devletlerin daha fazla sorumluluk alması gerektiğini ifade etmiştir. Esasen Trump bu adımıyla da korumacı politikasını bir kez daha göstermiş, ekonomik külfetlerle Amerikan ekonomisinin zarar gördüğü tezini tekrar etmiştir.

Trump yönetimi ile birlikte bahsi geçen tüm bu uluslararası örgütlere yaklaşım ve bakış açısının değiştiğini görmekteyiz. Burada şu soru akla gelmektedir: Donald Trump, yıllardır devam eden söz konusu anlaşmaların revize edilmesi veya feshedilmesi fikrini neden ortaya atmaktadır? Kendisinden önceki başkanlar döneminde varlığını sürdüren, hatırı sayılır bir ekonomik veya siyasi katkısı olmasa da kağıt üzerinde bir prestij meselesi olarak varlığını koruyan birtakım anlaşmalar neden Trump yönetimi ile birlikte sorgulanmaya başlanmıştır? Burada şöyle bir sonuca varmaktayız, Trump öncesinde küreselleşme tezini daha yüksek sesle savunan, liberal bir profil çizen ABD, Donald Trump'ın başa gelmesi ile birlikte izolasyonist ve korumacı bir profile bürünmüştür. “America First” ve “Make America Great Again” söylemlerinden ve bu söylemlerin getirdiği neticelerden de anlaşılacağı üzere ABD, liberal bir çizgiden daha milliyetçi, Amerikan çıkarlarını öncelikli tutan bir yönelim göstermektedir. Dünya siyasetini belirleyen büyük aktör Amerika'daki bu dönüşüm ise haliyle uluslararası siyaseti etkilemekte, küresel ekonomiye farklı bir yön vermektedir. Ayrıca Donald Trump'ın seçim vaatlerini birer birer yerine getirdiği düşünüldüğünde, başkanlık koltuğundaki hâkimiyetini sürdürmeye odaklanarak bu tarz bir pozisyon aldığını söylemek de mümkün olacaktır.

## KAYNAKÇA

ABD Başkanı Trump: Kendilerine Çekidüzen Vermezlerse Dünya Ticaret Örgütü'nden Çekilirim. (2018, Ağustos), *BBC Türkçe*,

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-45351788> [Erişim Tarihi: 15.09.2018]

Abigail, A. Donald Trump-Style Protectionism Could Hurt World Economy, Imf Chief Says, *Time*,

<http://time.com/4396708/donald-trump-protectionism-world-economy-lagarde/> [Erişim Tarihi: 26.09.2018]

Akman, M. S. (2014). AB-ABD Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığı: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*; Cilt:13, No:1

Amadeo , K.(2018, Kasım). Donald Trump's Economic Plan, *The Balance*,

<https://www.thebalance.com/donald-trump-economic-plan-3994106>, [Erişim Tarihi: 21.09.2018]

Ari, M. T. (2007). Onuncu Yılında Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA). *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 1-12.

Ayaz, S. M. (2013, Ocak). Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası ve Türkiye, *BİLGESAM*,

<http://www.bilgesam.org/incele/226/-uluslararasi-para-fonu--imf---dunya-bankasi-ve-turkiye/#.W7Mgp2gzbc> [Erişim Tarihi: 17.10.2018]

Baehr P. R. (2001). The United Nations. *Encyclopedia Of Government And Politics*, Vol: 2.

Bilgili, F. F. (2008). Geçmişten Günümüze NATO. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Birleşmiş Milletler Şartı, m. 1/2-3-4.

Boskin, M. J. (2014). *NAFTA at 20 The North American Free Trade Agreement's Achievements and Challenges*, Hoover Institution Press, Stanford, California.

Crutsinger, M. & Raps, B. (2007, Mayıs). Economic Isolationism, *Washington Post*,

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/05/01/AR2007050100679.html> [Erişim Tarihi: 21.09.2018]

David Wemer (2018, Temmuz). Here's Why the United States Needs NATO, *Atlantic Council*,

<http://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/here-s-why-the-united-states-needs-nato> [Erişim Tarihi: 21.09.2018]

Demir, Y. (2018, Mayıs). Nükleer Krizin Ab-İran İlişkilerine Etkisi, *Anka Enstitüsü*,

<http://ankaenstitusu.com/nukleer-krizin-ab-iran-iliskilerine-etkisi/> [Erişim Tarihi: 14.10. 2018]

Defence Expenditure as a Share of GDP (%). (2017, Haziran), *NATO*

[https://www.nato.int/nato\\_static\\_fl2014/assets/pdf/pdf\\_2017\\_06/20170629\\_170629-pr2017-111-en.pdf](https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_06/20170629_170629-pr2017-111-en.pdf)

Doğan, Z. (2006). *Globalleşen Dünya Ekonomisinde IMF Politikaları ve Türkiye*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul



- Gemalmaz, M. S. (2001). *Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş*, 3. Baskı, İstanbul.
- Güç, F. (2006). *Dünya Bankası Kredilerinin Kamu Yatırımları Üzerindeki Rolü*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gülmez, M. (2004). *Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması*, Türkiye Barolar Birliği, Ankara.
- IMF'ten Trump Tepkisi. (2018, Haziran). Bloomberg,  
<https://www.bloomberght.com/haberler/haber/2130277-imf-ten-trump-tepkisi>  
[Erişim Tarihi: 24.10.2018]
- International Monetary Fund Organization Chart. (2017, Temmuz). IMF,  
<https://www.imf.org/external/np/obp/orgcht.html> [Erişim Tarihi: 15.09.2018]
- International Monetary Fund Annual Report 2018, *IMF*,  
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2018/eng/#message> [Erişim Tarihi: 17.10.2018]
- Karluk, R. (2003). *Uluslararası Ekonomi Teori ve Politika*, Beta Yayım, 7.Baskı, İstanbul.
- Keating, D. (2018, Şubat). EU Tells Trump: No Paris Climate Deal, No Free Trade, *Forbes*,  
<https://www.forbes.com/sites/davekeating/2018/02/08/eu-tells-trump-no-paris-climate-deal-no-free-trade/#41a82fe237c7> [Erişim Tarihi: 15.09.2018]
- Krugman, P. (2018, Haziran). Trump's Potemkin Economy, *NY Times*,  
<https://www.nytimes.com/2018/06/30/opinion/trumps-potemkin-economy.html> [Erişim Tarihi: 20.09.2018]
- Krugman, P. (2018, Haziran). Thinking About a Trade War (Very Wonkish), *NY Times*,  
<https://www.nytimes.com/2018/06/17/opinion/thinking-about-a-trade-war-very-wonkish.html>  
[Erişim Tarihi: 20.09.2018]
- Mayer, F. W. (1998). *Interpreting NAFTA*, Columbia University Press, New York.
- Örnek S. ve Altun O. C. (2017) Bir Serbest Ticaret Anlaşması Örneği Olarak Nafta, *Social Sciences Studies Journal*, Vol: 3.
- Roubini, N. (2018, Temmuz). Donald Trump May Kill The Global Recovery, *The Guardian*,  
<https://www.theguardian.com/business/2018/jul/18/donald-trump-may-kill-the-global-recovery>,  
[Erişim Tarihi: 15.09.2018]
- Sandalcılar, A. R. & Palyoş, E. (2017). Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*. 1(1)
- Saraç, N. (2018, Eylül). ABD'den Avrupa'ya İran Yaptırım Tehdidi: Korkunç Sonuçları Olacak, *Euronews*,  
<https://tr.euronews.com/2018/09/26/avrupa-ulkelerinin-iran-hamlesi-abd-yi-hayal-kirikligina-ugratti>  
[Erişim Tarihi: 15.09.2018]
- Schwartz, I. (2018, Eylül). Trump Addresses U.N.: We Reject The Ideology Of Globalism, Must Defend Sovereignty, *Real Clear Politics*,  
[https://www.realclearpolitics.com/video/2018/09/25/trump\\_addresses\\_un\\_we\\_reject\\_the\\_ideology\\_of\\_globalism\\_must\\_defend\\_sovereignty.html](https://www.realclearpolitics.com/video/2018/09/25/trump_addresses_un_we_reject_the_ideology_of_globalism_must_defend_sovereignty.html) [Erişim Tarihi: 24.10.2018]

Şen, H. (1999). The IMF and World Bank Approaches to Macroeconomic Management in Developing Countries, Celal Bayar Üniversitesi, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, No.5.

Taborda, J. (2018, Kasım). United States GDP Growth Rate, *Trading Economics*,

<https://tradingeconomics.com/united-states/gdp-growth> [Erişim Tarihi: 24.10.2018]

Tezcan, İ. E. (2012). 21. Yüzyılda NATO. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Tharoor, S. (2003, Eylül/Ekim). Why America Still Needs the United Nations, *Foreign Affairs*,

<https://www.foreignaffairs.com/articles/2003-09-01/why-america-still-needs-united-nations> [Erişim Tarihi: 21.09.2018]

Topallı, N. (2006). *Finansal Krizler ve IMF'nin Kriz Politikaları*. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Under Mr. Trump, America Surrenders, (2017, Ekim), *NY Times*,

<https://www.nytimes.com/2017/10/16/opinion/trump-america-international-surrender.html> –  
Isolationism [Erişim Tarihi: 17.10.2018]

Väyrynen, R. (1998). Enforcement And Humanitarian Invention: Two Faces Of Colective Actions By The United Nations”, *Future Of The United Nations System: Potential For The Twenty-First Century*.